

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2014/94

Karar Sayısı : 2014/160

Karar Günü : 22.10.2014

R.G. Tarih-Sayı : 4.3.2015-29285

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

İkinci Dairesi

İTİRAZIN KONUSU : 11.1.2011 günlü, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin;

Birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile.*"ibaresinin,

2- İkinci fıkrasının,

Anayasa'nın 2., 10., 40., 125., 129., 141., 155. ve 157. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Davacının, askerlik hizmetini yapmakta iken geçirdiği kaza sonucu uğradığı zararların tazmini istemiyle açtığı maddi ve manevi tazminat davasında, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

Kanun'un itiraz konusu kuralları da içeren 55. maddesi şöyledir:

"c. Belirlenmesi

Madde 55- Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. **Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmaz veya azaltılamaz.**

Bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 10., 40., 125., 129., 141., 155. ve 157. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 14.5.2014 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle on yıllık süre sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın "*Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi*" başlıklı 152. maddesinin son fıkrasında, "*Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.*"; 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Başvuruya engel durumlar*" başlıklı 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise "*Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz.*" hükümlerine yer verilmiştir.

Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan ve itiraz konusu kural olan "*Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile.*" ibaresine yönelik iptal başvurusu, Anayasa Mahkemesinin 28.11.2013 günlü, E.2013/74, K.2013/143 sayılı kararıyla esastan reddedilmiş ve karar 9.5.2014 günlü, 28995 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, ret kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten önce, 30.4.2014 tarihinde itiraz başvurusunda bulunmuş ise de ilk inceleme aşamasında, Anayasa Mahkemesinin aynı konu hakkında işin esasına girerek verdiği yukarıda belirtilen ret kararının 9.5.2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanması nedeniyle bu tarihten itibaren geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin;

A- Birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile.*" ibaresinin, Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrası ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE,

B- İkinci fıkrasının ESASININ İNCELENMESİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın; idarenin tazminat sorumluluğunu daralttığı, idari eylem ve işlemlerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle açılan davalarda idari yargı mercilerini asliye hukuk mahkemesine dönüştürdüğü, yargılamanın bütünlüğünü bozduğu, eşitsizliğe sebebiyet verdiği, yargılamanın uzamasına neden olduğu, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğranılan zararın Devletçe tazmin edileceğine ve kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ancak idare aleyhine açılabilceğini öngören anayasal ilkelerle bağdaşmadığı belirtilerek, Anayasa'nın 2., 10., 40., 125., 129., 141., 155. ve 157. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralda, idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanun koyucu, Anayasa'ya ve hukukun genel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla her türlü düzenlemeyi yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu; son fıkrasında da, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü bulunduğu hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'da idarenin sorumluluğuna ilişkin temel ilkeler belirlenmesine karşın, sorumluluğun esasları ile zararın ne şekilde tespit edileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun'da olduğu gibi somut bazı zararlarla sınırlı olarak idarenin sorumluluğunu düzenleyen kanunlar bulunmakta ise de idari eylem ve işlemlerden kaynaklanan zararların tazminiyle ilgili esasları düzenleyen genel bir kanun mevcut değildir. Bu nedenle idarenin eylem ve işlemlerinden doğan sorumluluğunun kapsamı ile bu eylem ve işlemlerden kaynaklanan zararın belirlenmesinde gözetilecek esaslar yargı içtihatlarıyla şekillenmiştir.

İdari yargıda içtihatlarla oluşturulan hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri ile kişilerin idare karşısında korunma kapsamı özel hukuka nazaran daha geniş tutulmuştur. Bu çerçevede, idare hukukunda, idarenin hiçbir kusuru olmasa da sosyal risk ve fedakârlığın denkleştirilmesi gibi kusursuz sorumluluğa ilişkin kavramlara dayanılarak kişilerin uğradığı zararların tazmin edilebilmesi mümkün kılınmıştır. Özel hukuk alanındaki kusursuz sorumluluk hâlleri ise Kanun'da sayılan belirli konular için düzenlenmiş olup sınırlıdır.

Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasında, destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararların, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanacağı, kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemelerin, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemeyeceği; zarar veya tazminattan indirilemeyeceği, hesaplanan tazminatın, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmayacağı veya azaltılmayacağı belirtildikten sonra, itiraz konusu ikinci fıkrasında, idari eylem ve işlemlerden veya idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerden

kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kural altına alınmıştır.

Maddenin gerekçesinde, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların Anayasa'da teminat altına alınan temel haklarla ilişkisi nedeniyle Kanun'da ayrı hükümler hâlinde düzenlendiği, kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaları yeknesaklaştırıcı hükümler öngörüldüğü, bu çerçevede, vücut bütünlüğünün bozulmasına veya ölüme bağlı zararların idarenin sorumluluk sebeplerinden doğmuş olması hâlinde dahi bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

İtiraz konusu kural, Kanun'un ölüm ve bedensel zararlara ilişkin tazminatın nasıl hesaplanacağını düzenleyen 55. maddesinde yer almaktadır. Kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaların önüne geçilmesinin amaçlandığı dikkate alındığında, Borçlar Kanunu'na yapılan atfın sadece zarar miktarının belirlenmesine ilişkin hükümlerle sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Kuralın, idarenin sorumluluk esasları yönünden de Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanmasını zorunlu kılması söz konusu değildir. Buna göre, idari eylem ve işlemlerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlardan dolayı idarenin sorumluluğu, itiraz konusu kuralın yürürlüğe girmesinden önce olduğu gibi yargı içtihatlarıyla oluşturulan kusur ve kusursuz sorumluluk ilkelerine göre belirlenecek, uğranılan zararın miktarı ise itiraz konusu kural uyarınca Borçlar Kanunu hükümlerine göre hesaplanacaktır. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralın idarenin sorumluluğunu Borçlar Kanunu'nda sayılan kusur ve kusursuz sorumluluk sebepleriyle sınırladığı söylenemez.

Bu itibarla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle adli, idari ve askeri yargıda açılacak davalarda zararın hesaplanması hususunda yeknesaklık sağlamak için kamu yararı amacıyla idari eylem ve işlemlerden veya idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerden kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davalarda da zararın Borçlar Kanunu hükümlerine göre belirleneceğinin öngörülmesi kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralda, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi ile idarenin eylem ve işlemlerinden doğan tazminat sorumluluğunu düzenleyen 125. maddesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

Ayrıca, idarenin eylem veya işlemleri nedeniyle meydana gelen ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlar ile aynı eylem veya işlem nedeniyle meydana gelen diğer zararların tazmini istemiyle açılan davalar aynı yargı merciinde görüleceği için itiraz konusu kuralla yargılamanın bütünlüğü de bozulmamaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen "*kanun önünde eşitlik*" ilkesi, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

İdari eylem ve işlemlerden veya idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle açılan davalarda, idarenin sorumlu olduğu diğer zararlara göre farklı kurallar öngörülmesi, bu zararların mahiyetinden kaynaklanmaktadır. Ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlar ile diğer zararların belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak unsurlar farklıdır.

Bu nedenle, kanun koyucunun ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların kendine özgü farklılıklarını gözeterek, idari eylem ve işlemlerden veya idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle açılan davalar için farklı hukuki düzenlemeler öngörmesinde eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 10. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 40., 129., 141., 155. ve 157. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

11.1.2011 günlü, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 22.10.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Üye

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2014/94
Karar Sayısı : 2014/160

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN